

Grundlagsutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagstiftning om förbättrad kostnadseffektivitet inom läkemedelsförsörjningen

Till social- och hälsovårdsutskottet

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagstiftning om förbättrad kostnadseffektivitet inom läkemedelsförsörjningen (RP 245/2022 rd): Ärendet har remitterats till grundlagsutskottet för utlåtande till social- och hälsovårdsutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- direktör Tuula Helander, social- och hälsovårdsministeriet
- regeringssekreterare Tuija Metsävainio, social- och hälsovårdsministeriet
- specialsakkunnig Anne Hautala, social- och hälsovårdsministeriet
- justitieråd, professor Juha Lavapuro
- professor Kaarlo Tuori.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- professor Lasse Lehtonen.

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår att lagen om elektroniska recept, läkemedelslagen, sjukförsäkringslagen och apoteksskattelagen ändras.

Lagarna avses träda i kraft den 1 januari 2023.

I motiven till lagstiftningsordning granskas lagförslaget med avseende på grundlagens 10 § om privatlivet, , 15 § om egendomsskydd, 18 § om näringsfrihet och 80 § om utfärdande av förordningar och delegering av lagstiftningsbehörighet.

Regeringen anser att lagförslagen kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning. Regeringen anser det dock önskvärt att grundlagsutskottet lämnar utlåtande i ärendet.

Utlåtande GrUU 71/2022 rd

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Utgångspunkter för bedömningen

(1) Regeringen föreslår att lagen om elektroniska recept, läkemedelslagen, sjukförsäkringslagen och apoteksskattelagen ändras. Propositionen innehåller enligt motiveringen (s. 74) flera bestämmelser som påverkar konkurrensen, marknadsandelarna och parti- och detaljprissättningen av läkemedelspreparat.

(2) Propositionens syfte är att förbättra kostnadseffektiviteten inom läkemedelsförsörjningen på ett sådant sätt att läkemedelssäkerheten och rådgivningen samt tjänsternas smidighet, tillgången till tjänster och tjänsternas tillgänglighet säkerställs. Ett ytterligare syfte är att sänka priserna på läkemedel inom öppenvården, göra läkemedelsanvändarnas kostnader för läkemedelsbehandling och statens samt de försäkrades ersättningsutgifter för läkemedel skäligare. Dessutom syftar propositionen till att främja priskonkurrens på läkemedelsmarknaden och att balansera och trygga en hållbar offentlig finansiering av läkemedel.

(3) I propositionen finns en tämligen omfattande motivering till lagstiftningsordningen, där den föreslagna regleringen har bedömts med avseende på skyddet för privatlivet, egendomsskyddet, näringsfriheten och kravet på bestämmelser i lag. Grundlagsutskottet kan i huvudsak instämma i de slutsatser som framförts.

Negativt försäljningsbidrag

(4) Läkemedelslagens 58§ gäller det pris enligt läkemedelstaxan som ska användas vid detaljförsäljning av läkemedel och som fastställs genom förordning av statsrådet. Enligt 1 mom. kan det utifrån läkemedelstaxan beräknade försäljningsbidraget för ett enskilt läkemedelspreparat vara relativt sett mindre än den apoteksskatt som enligt 6 § i apoteksskattelagen tas ut för läkemedelspreparatet. Det föreslås att det till momentet fogas en bestämmelse om att skillnaden i fråga om ett enskilt läkemedelspreparat inte får överstiga 6 euro. Även om det i vissa apotek säljs mer dyra läkemedel som omfattas av ett negativt försäljningsbidrag på grund av apoteksskattesatsen för apoteket i fråga, begränsas då beloppet av det negativa försäljningsbidraget till 6 euro för varje sålt enskilt läkemedelspreparat.

(5) Det gällande läkemedelslagens 58 § 1 mom. har kommit till med grundlagsutskottets medverkan. Enligt utskottet (GrUU 49/2005 rd, s. 2/II) har prisregleringen enligt 58 § i läkemedelslagen kopplingar till egendomsskyddet enligt 15 § i grundlagen. Regleringen av försäljningsbidragets belopp på det föreslagna sättet var därför inte var helt oproblematiskt. Utskottet bedömer dock att bakgrunden till förslaget var en strävan som är godtagbar mot bakgrund av de grundläggande fri- och rättigheterna, nämligen att moderera läkemedelspriserna och förhindra att priserna särskilt på dyra läkemedel stiger. Utskottet ansåg också att det i grund och botten fanns vägande samhällsliga skäl för att reglera läkemedelspriserna. När man dessutom beaktade att apoteksavgiften bestäms enligt apotekets hela omsättning och att effekten av försäljningsbidraget för enskilda läkemedel kan bedömas vara rätt obetydlig, invercade regleringen enligt utskottets åsikt inte på lagförslagets behandlingsordning.

Utlåtande GrUU 71/2022 rd

(6) Enligt propositionsmotiven (s. 76) är syftet med den gräns i euro som föreslås i 58 § 1 mom. att det negativa försäljningsbidraget inte ska bli betydande i förhållande till apotekets omsättning och att det negativa försäljningsbidraget inte ska bli betydande i förhållande till apotekets omsättning och att det negativa försäljningsbidraget inte ska utgöra en faktor som ingriper i kärnan i egendomsskyddet eller näringsfriheten. Den föreslagna ändringen av 58 § 1 mom. innebär enligt grundlagsutskottet inte i sig några ytterligare inskränkningar i egendomsskyddet, utan på författningsnivå blir regleringen exaktare än tidigare och leder till att inskränkningen i egendomsskyddet minskar.

(7) I propositionsmotiven (t.ex. s. 29, 77) lyfts det dock fram omständigheter som hänför sig till läkemedelsmarknadens faktiska funktion och i synnerhet den kraftiga ökningen av försäljningen av dyrare läkemedel och som också enligt motiven kan leda till att ett negativt försäljningsbidrag blir ekonomiskt betydande för vissa apotek. Till denna del är den föreslagna regleringen betydelsefull inte bara med tanke på egendomsskyddet utan också med tanke på näringsfriheten enligt 18 § i grundlagen.

(8) Enligt bedömningar i propositionen (s. 83—84) kan det inte antas att ett negativt försäljningsbidrag i sig utgör en orsak till att affärsverksamheten vid något apotek är förlustbringande. Eftersom syftet med den föreslagna gränsen i eurobelopp i 58 § 1 mom. också är att det negativa försäljningsbidraget inte ska bli betydande i förhållande till apotekets omsättning, är den föreslagna bestämmelsen i 58 § 1 mom. enligt grundlagsutskottet inte problematisk med tanke på egendomsskyddet eller näringsfriheten. Grundlagsutskottet betonar dock behovet av att bevaka inte bara konsekvenserna av den föreslagna regleringen utan också konsekvenserna av förändringar på marknaden i vidare bemärkelse och att i fortsättningen mer detaljerat bedöma hur regleringen av läkemedelsmarknaden och i synnerhet prisregleringen förhåller sig till grundlagsutskottets praxis.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Grundlagsutskottet anför

att lagförslagen kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Utlåtande GrUU 71/2022 rd

Helsingfors 24.11.2022

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Johanna Ojala-Niemelä sd
vice ordförande Heikki Vestman saml
medlem Outi Alanko-Kahiluoto gröna
medlem Jukka Gustafsson sd
medlem Hannu Hoskonen cent
medlem Olli Immonen saf
medlem Mikko Kinnunen cent
medlem Anna Kontula vänst
medlem Jukka Mäkynen saf
medlem Sakari Puisto saf
medlem Ville Valkonen saml
medlem Tuula Väättäinen sd
ersättare Wille Rydman wr.

Sekreterare var

utskottsråd Johannes Heikkonen.